

ТАТАРЧУК

Людмила Михайлівна,
кандидат історичних наук,
заступник директора з науково-
інформаційної та бібліотечної роботи,
Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека
НААН
tlm2017@ukr.net
(м. Київ, Україна)

КОВАЛЕНКО

Світлана Дмитрівна,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач сектору наукової
бібліографії та біографістики,
Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека
НААН
kovalenkosd@ukr.net
(м. Київ, Україна)

**ІСТОРІЯ НАУКОВО-БІБЛОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
БІБЛОТЕКИ НААН (ДО 75-РІЧЧЯ З ДНЯ СТВОРЕННЯ СЕКТОРУ
НАУКОВОЇ БІБЛОГРАФІЇ ТА БІОГРАФІСТИКИ)**

Використовуючи загальнонаукові та міждисциплінарні методи дослідження, а також методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, ретроспективний, метод періодизації, історіографічний аналіз, у статті охарактеризовано місце ННСГБ НААН у формуванні національної сільськогосподарської бібліографії, висвітлено напрацювання й оцінено її роль у подальшому проведенні відкритої інформаційно-комунікаційної політики, спрямованої на максимальне задоволення інформаційно-освітніх потреб - суспільства щодо отримання цілісної картини бібліографічного сільськогосподарського ресурсу й забезпечення вільного доступу до нього. Доведено, що створення національної

сільськогосподарської бібліографії є однією із прерогатив діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН. Цей напрям органічно поєднується з іншими науковими дослідженнями установи і, з одного боку, спрямований на збереження та репрезентацію найкращого з власних, накопичених століттями фондів, а з іншого – є елементом інновацій, запроваджених бібліотекою. З'ясовано, що у серпні 2019 р. 75 років тому розпочався відлік шляху становлення сектору наукової бібліографії та біографістики й висвітлено його внесок у питання створення національної сільськогосподарської бібліографії.

Ключові слова: *сільськогосподарська бібліотека, наукова бібліографія, бібліографічний покажчик, серії, історія галузевої науки, наукове супроводження, агропромисловий комплекс.*

HISTORY OF THE SCIENTIFIC AND BIBLIOGRAPHICAL ACTIVITY OF THE NATIONAL SCIENTIFIC AGRICULTURAL LIBRARY OF THE NAAS (TO THE 75TH ANNIVERSARY OF THE CREATION OF THE SECTOR OF SCIENTIFIC BIBLIOGRAPHY AND BIOGRAPHY)

Using general scientific and interdisciplinary research methods, as well as methods of scientific cognition: problem-chronological, comparative-historical, retrospective, periodization method, historiographical analysis, the article describes the place of the National Scientific Agricultural Library of the NAAS in the formation of the national agricultural bibliography, finds out its work and evaluated its role in the further implementation of open information and communication policy aimed at maximum satisfaction of the information and knowledge needs of the society in order to obtain a holistic picture of the bibliographic agricultural resource and providing free access to it. It is proved that the creation of the national agricultural bibliography is one of the prerogatives of the activity of the National Scientific Agricultural Library of the NAAS. This direction is organically combined with other scientific researches of the institution and, on the one hand, is aimed at preserving and representing the best of the funds accumulated over the centuries, and on the other is an element of innovation introduced by the library. It is found out that in August 1944, 75 years ago, the process of becoming of the sector of scientific bibliography and biography was started and its contribution to the creation of a national agricultural bibliography was highlighted.

Keywords: *agricultural library, scientific bibliography, bibliographic index, series, history of branch science, scientific support, agro-industrial complex.*

ИСТОРИЯ НАУЧНО-БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ НАУЧНОЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКИ НААН (К 75-ЛЕТИЮ СО ДНЯ СОЗДАНИЯ СЕКТОРА НАУЧНОЙ БИБЛИОГРАФИИ И БИОГРАФИСТИКИ)

Используя общенаучные и междисциплинарные методы исследования, а также методы научного познания: проблемно-хронологический, сравнительно-исторический, ретроспективный, метод периодизации, историографический анализ, в статье охарактеризовано место ННСГБ НААН в формировании национальной сельскохозяйственной библиографии, освещено наработки и оценено ее роль в дальнейшем проведении открытой информационно-коммуникационной политики, направленной на максимальное удовлетворение информационно-образовательных потребностей общества в получении целостной картины библиографического сельскохозяйственного ресурса и обеспечении свободного доступа к нему. Доказано, что создание национальной сельскохозяйственной библиографии является одной из прерогатив деятельности Национальной научной сельскохозяйственной библиотеки НААН. Это направление органично сочетается с другими научными исследованиями учреждения и, с одной стороны, устремлен на сохранение и репрезентацию лучшего из собственных, накопленных веками фондов, а с другой – является элементом инноваций, введенных библиотекой. Установлено, что в августе 2019 г. 75 лет назад начался отсчет пути становления сектора научной библиографии и биографистики и освещено его вклад в вопросы создания национальной сельскохозяйственной библиографии.

Ключевые слова: сельскохозяйственная библиотека, научная библиография, библиографический указатель, сериш, история отраслевой науки, научное сопровождение, агропромышленный комплекс.

75 років тому, а саме 8 серпня 1944 р., розпочався відлік шляху становлення й діяльності науково-бібліографічного відділу (наразі – сектор наукової бібліографії та біографістики) Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки України. Як відомо, свої витoki бібліотека бере з 1917 р. від бібліотеки Генерального секретаріату земельних справ Української Центральної Ради. Еволюціонуючи, установа пройшла складний шлях у становленні й розвитку. Її діяльність від початку заснування і дотепер спрямована на бібліотечно-інформаційний супровід наукового забезпечення вітчизняного агропромислового комплексу, формування галузевого інформаційного ресурсу, як складової інформаційного простору, орієнтованого

на задоволення професійних потреб і запитів користувачів та зберігання й репрезентацію знань.

Центральна сільськогосподарська бібліотека офіційно відновила свою діяльність відразу після звільнення Харкова від окупантів згідно з ухвалою РНК УРСР № 545 від 13 грудня 1943 р. «Про відновлення роботи у бібліотечній установі» [1]. План роботи та кошторис витрат на утримання бібліотеки в 1944 р. вміщував літературно-бібліографічну розробку питань з відновлення сільського господарства країни та складання «...30-ти своїх бібліографій...» з цього приводу. Також було заплановано «...добитись отримання книг і журналів по сільському господарству, що вийшли у 1942–1944 рр.», та «...іноземних часописів з їх бібліотечно-бібліографічною обробкою». До цього ставилося завдання створення єдиного каталогу галузевої літератури. Вже з 1 липня 1944 р. у штаті Центральної сільськогосподарської бібліотеки (ЦСГБ) вперше передбачено три наукові посади старшого наукового співробітника [2, с. 38]. Зазначимо, що в УРСР такі посади були лише в 11 науково-дослідних інститутах (НДІ) аграрного профілю.

У назві Центральної сільськогосподарської бібліотеки згідно з § 3 Положення «Про Центральну наукову сільськогосподарську бібліотеку Народного комісаріату земельних справ УРСР», затвердженого 8 серпня 1944 р., з'являється слово «наукова», а у структурі створюється науково-бібліографічний відділ [3]. Еволюціонуючи, установа пройшла складний шлях свого становлення й розвитку, неодноразово змінювалися її назва й підпорядкування, але за різних історичних, політичних, економічних обставин не змінюється сутність її діяльності, котра не обмежується ні географічними, ні відомчими, ні будь-якими іншими рамками і спрямована на удосконалення інформаційно-бібліотечного супроводження наукового забезпечення вітчизняного агропромислового виробництва, без якого розвиток аграрного сектора неможливий. Вона наразі має статус національної наукової установи *de facto* і *de ure* і виконує покладену на неї історичну місію, реалізуючи унікальну функцію відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну

справу», акумуляції і загальнодоступності документально-інформаційних ресурсів, сприяючи піднесенню інтелектуального та культурного потенціалу суспільства.

Виконуючи задекларовані функції, Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки (ЦНСГБ) досягла значних успіхів у своїй роботі. Невипадково у «Сільськогосподарській енциклопедії» за 1955 р. вона значиться другою після Всеросійської сільськогосподарської бібліотеки ВАСГНІЛ за рівнем діяльності з питань бібліографії як форми розповсюдження галузевої літератури з метою пропаганди знань [4].

Величезний доробок вітчизняної аграрної науки потребує системного опрацювання та оцінки вагомості отриманих здобутків. Потреба у цьому виникає як з боку суспільства, яке не може ефективно розвиватися, не усвідомлюючи свого потенціалу, так і з боку науки, для її самооцінки й самоорієнтації [5, с. 5.]. Зараз, коли Україна дедалі впевненіше заявляє про себе як про цивілізовану європейську державу і все частіше бере участь у виконанні міжнародних проєктів, цілком виправдано зростає інтерес до наукової бібліографії.

Місце бібліографії в науковій і практичній діяльності, її тісні зв'язки з наукою досить повно висвітлено в працях багатьох відомих фахівців бібліотечної справи, зокрема О.П. Довгополої, В.В. Загуменної, В.О. Ільганаєвої, Т.І. Ківшар, О.С. Онищенко, М.С. Слободяника. Вагомий внесок у вивчення історії розвитку національної бібліографії зробили М.В. Герашенко, Н.В. Стрішенець, В.І. Попик. Доведено, що бібліографія є невід'ємним складником будь-якої галузі знань.

Питанням історичного піднесення та організації галузевої бібліографії як складової частини національної бібліографії велику увагу приділяли фахівці Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України (ННСГБ НААН): Р.Й. Целінський, В.А. Вергунов, Т.Ф. та В.В. Дерлеменки, Н.Б. Щебетюк, Х.М. Дмитрієва, Л.М. Татарчук. Обговорення цих важливих проблем були темою науково-практичних

конференцій, проведених бібліотекою, а саме: «З історії розвитку сільськогосподарської бібліографії в Україні та її значення в розвитку сільськогосподарської науки і виробництва. Сучасні проблеми та перспективи сільськогосподарської бібліографії в Україні» (1994 р.) [6] та «Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України» (2009 р.) [7].

Метою праці є надання характеристики місця ННСГБ НААН у формуванні національної сільськогосподарської бібліографії, висвітлення напрацювання й оцінка її роль у подальшому проведенні відкритої інформаційно-комунікаційної політики, спрямованої на максимальне задоволення інформаційно-освітніх потреб суспільства щодо отримання цілісної картини бібліографічного сільськогосподарського ресурсу й забезпечення вільного доступу до нього.

Робота ґрунтується на принципах історичного дослідження – історизмі, об'єктивності, системності, наступності, комплексності, науковості та багатофакторності, що забезпечує цілісне і всебічне охоплення найістотніших аспектів історичного розвитку бібліографії загалом та сільськогосподарської бібліографії зокрема, а також роль ННСГБ НААН у розвитку галузевої бібліографії. Використано загальнонаукові (аналіз, синтез, класифікація) та міждисциплінарні (структурно-системний) методи. Особливу увагу приділено власне історичним методам наукового пізнання (проблемно-хронологічному, порівняльно-історичному, ретроспективному, методу періодизації).

Створення національної сільськогосподарської бібліографії є однією із прерогатив діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН. Цей напрям органічно поєднується з іншими науковими дослідженнями установи і, з одного боку, спрямований на збереження та репрезентацію найкращого з власних, накопичених століттями фондів, а з іншого – є елементом інновацій, запроваджених бібліотекою.

Актуальність питання удосконалення системи національної сільськогосподарської бібліографії підтверджується історичним досвідом, тому

доцільно зупинитися на витоках виникнення бібліографування. У другій половині XIX ст. сільськогосподарська бібліографія як самостійна галузь і, за визначенням В.С. Сопікова, «сама багатогранна наука з усіх людських знань» [8], набула значного розвитку. Це пов'язано з тим, що із започаткуванням капіталістичних відносин у сільському господарстві значно збільшилися обсяги видання сільськогосподарської літератури і розширилося коло її читачів, а відстежувати цей потік інформації без допомоги бібліографії стало неможливим. На підготовку бібліографічних видань, безумовно, вплинуло намагання державних органів влади оцінити стан сільського господарства і тенденції його розвитку, адже у 80-х роках XIX ст. вже гостро постала проблема пошуку шляхів інтенсифікації цієї галузі виробництва. У 1884 р. Міністерство державного майна (з 1894 р. воно називалося Міністерство землеробства і державного майна, а з 1905 р. – Головне управління землевпорядкування і землеробства) започаткувало видання оглядових щорічників сільськогосподарської літератури «Указатель книг, журнальных и газетных статей по сельскому хозяйству за ... год» (виходили друком регулярно до 1917 р.), в яких найбільш широко (кількісно і тематично) було відображено всю видану протягом року профільну літературу.

Перші спроби започаткувати сільськогосподарську бібліографію в Україні було зроблено наприкінці 40-х років XIX ст. У 1838 р. ця ідея втілилася у вигляді «Листков Общества сельского хозяйства Южной России», потім у післяреформений період – у «Записках» того самого товариства. Частково питання сільського господарства висвітлювалися в «Указателях русской литературы по математике, чистым и прикладным наукам, медицине и ветеринарии», які видавалися в Києві починаючи з 1873 р., пізніше – у виданнях Київського товариства дослідників природи, а також у деяких краєзнавчих бібліографічних покажчиках, виданих у різні роки XIX ст. в ряді міст України.

До роботи з обліку популярної сільськогосподарської літератури долучилися й сільськогосподарські товариства. Зокрема, Київське агрономічне

товариство упродовж 1913–1915 рр. надрукувало чотири випуски «Обзоры текущей популярной сельскохозяйственной литературы». Крім того, була спроба організувати спеціальний журнал – «Вестник популярной сельскохозяйственной литературы», головне завдання якого полягало у рецензуванні актуальної на той час сільськогосподарської літератури. Журнал вийшов двома номерами за 1914 р. [9].

За часів радянської влади Міжнародний аграрний інститут у Москві видавав «Ежегодник аграрной литературы СССР» за 1926–1928 рр. за ред. І.Н. Кобленца, з 1931 р. по 1934 р. поточною сільськогосподарською бібліографією опікувалася Всесоюзна асоціація сільськогосподарської бібліографії, яка видала покажчик «Аграрная литература СССР. 1929–1931». Асоціація також оприлюднювала поточний покажчик «Сельскохозяйственная литература СССР (1931–1934 рр.)», але з 1934 р. видання сільськогосподарської бібліографії припинилося, оскільки членів Асоціації було репресовано.

У перші післяреволюційні роки у зв'язку з організаційними заходами щодо планомірного розвитку сільськогосподарської науки і виробництва в Україні постала необхідність створення єдиного бібліотечного, бібліографічного і методичного центру, який поряд із бібліотечним обслуговуванням сільського господарства проводив би координаційну і методичну роботу в мережі сільськогосподарських бібліотек науково-дослідних і навчальних закладів. Саме такі функції було покладено на Центральну сільськогосподарську бібліотеку Народного міністерства земельних справ Директорії УНР [10], засновану на базі бібліотеки Генерального секретаріату земельних справ Української Центральної Ради (1917 р.) [11], – нині ННСГБ НААН.

Зважаючи на поступ суспільства знань, бібліотечна справа і бібліографія займає там чільне місце. Бібліографія є підґрунтям щодо розуміння стану сільського господарства і тенденцій його розвитку.

Проблемі бібліографування сільськогосподарської літератури велику увагу приділяв Сільськогосподарський науковий комітет України Наркомату земельних справ УРСР (СГНКУ НКЗС УРСР), який діяв з 1919 р. по 1927 р. і

виконував функції координаційного центру з наукової роботи. При секретаріаті Комітету було створено у 1923 р. бібліографічно-бібліотечне бюро на чолі з бібліографом Костем Дубняком [12, 13], серед завдань якого було збирання, якісний аналіз творів друку, реєстрація, облік, систематизація, рецензування сільськогосподарської літератури та підготовка до видання систематичних бібліографічних покажчиків.

Бюро координувало бібліографічну роботу різних секцій Комітету, а також надавало певну методичну допомогу сільськогосподарським бібліотекам України. Було випущено кілька номерів «Бібліографічного бюлетеня» (на правах рукопису), а бібліографічну роботу сільськогосподарських установ скеровано на підготовку зведеного каталогу всіх сільськогосподарських бібліотек України. Працівники бюро, до якого входили П.А. Тутковський, Г.О. Кох, О.А. Яната, А.З. Носов та інші співробітники, які вели бібліографічну роботу, підготували до друку видання «Бібліографія сільськогосподарської літератури на Україні за 1919–1923 рр.», а також бібліографічні видання за дореволюційний період.

У 1924 р. академік ВУАН П.А. Тутковський підготував покажчик «Матеріали для сільськогосподарської бібліографії України» [14], який містив 853 назви книг і статей з цієї галузі, опублікованих з кінця XIX ст. до 1917 р. Протягом 1923 р. Бюро підготувало також повну бібліографію наукових праць академіка П.А. Тутковського [15].

Велике значення у становленні національної бібліографії та відтворення історії розвитку аграрної науки України 20-х років XX ст. мав покажчик «Матеріали сільсько-господарської бібліографії України. 1925 рік» [16], укладений К. Дубняком, який охоплював 7 122 назви книг та журнально-газетних публікацій з питань розвитку сільського господарства країни. Цей покажчик вважається першим виданням національної сільськогосподарської бібліографії та є взірцем високопрофесійної і сумлінної науково-бібліографічної роботи.

Отримання бібліотекою обов'язкового примірника видань із сільськогосподарської справи та суміжних дисциплін уможливило формування єдиного бібліотечного каталогу, обмінного фонду та сприяло систематичному інформуванню читачів про нові надходження з цієї тематики видані на території УСРР. Було розпочато видання двотижневика «Бібліографічний бюлетень». Крім того, на сторінках журналів «Вісник сільськогосподарської науки», «Вісник Наркомату земельних справ», «Український агроном», «Земельник» друкувалися критико-бібліографічні матеріали.

Змістовним галузевим джерелом науково-бібліографічної інформації були щорічники відомого агронома-статиста О.Д. Педашенка, в яких зібрано публікації про розвиток аграрної науки і дослідної справи за період 1883–1925 рр. За його матеріалами склалися покажчики книг за 1918–1925, 1927–1930 рр. [17].

«Коротка довідка про діяльність ННСГБ за 1921–1965 рр.» за авторством Р.Й. Целінського [18] відображає багатогранну інформаційно-бібліографічну роботу бібліотеки за понад 40 років діяльності. Незважаючи на неймовірно складні умови цих буремних часів, продовжувалася підготовка різних видів інформаційно-бібліографічних видань, серед яких увага приділялася, насамперед, науково-допоміжним, рекомендаційним, поточним та ретроспективним бібліографічним посібникам, що за змістом поділялися на тематичні й персональні.

Уперше в Радянському Союзі було започатковано випуск реферативних видань «Обзор иностранной литературы по сельскому хозяйству» та низки реферативних видань, які висвітлювали зарубіжний досвід і укладачем яких був працівник бібліотеки О.Г. Литовченко. Він був старшим науковим співробітником з сортознавства, і в 1928–1932 рр., як зазначалося, займався питаннями «систематики пшениць України». У 1933 р. спільно з сектором технічної пропаганди Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук (ВУАСГН) якому, згідно з постановою РНК УСРР від 22 травня 1931 р. «Про

організацію Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук» було підпорядковано бібліотеку, розпочалося видання реферативно-бібліографічного збірника «Огляд іноземної літератури з сільського господарства». З 1933 р. по 1947 р. вийшло друком 52 випуски, загальним обсягом 414 друк. арк. У 1937 р. бібліотека видала перший том реферативно-бібліографічного збірника «Стахановський досвід в соціалістичному сільському господарстві», який з 1947 р. по 1956 р. став виходити під назвою «Передовий стахановський досвід у сільському господарстві СРСР». Загалом до 1956 р. було опубліковано 7 випусків цього видання, обсягом 321 друк. арк. кожний.

У 60-ті роки минулого століття бібліографічна діяльність Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки, яка тоді підпорядковувалася Міністерству сільського господарства УРСР [19], активізувалася. Впродовж 1965–1967 рр. підготовлено й видано такі бібліографічні посібники, як «Вирощування сільськогосподарських рослин без ґрунту» (419 джерел), «Г.М. Висоцький» (288 праць видатного вченого, ботаніка, фахівця у галузі лісового господарства), «Шкідники і хвороби озимої пшениці та заходи боротьби з ними» (169 вітчизняних і зарубіжних джерел), «Тростянецькі ліси у лісознавчій та зарубіжній літературі». Найбільш значущим виданням був бібліографічний покажчик «Вчені Харківщини – сільському і лісовому господарству» (237 джерел).

Характерною ознакою бібліографічної діяльності в 70-х роках минулого століття була низка вузькогалузевих покажчиків, зокрема «Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур», «Торфяные почвы, их свойства и использование под сельскохозяйственные культуры» за 1929–1969 гг. та ін.

Чільне місце в цей період посідала ретроспективна бібліографія як науково-допоміжного, так і рекомендаційного характеру. Підготовлено низку покажчиків: «Розміщення і спеціалізація сільськогосподарського виробництва на Україні» (1973), «Спеціалізація і концентрація сільськогосподарського виробництва на базі міжгосподарської кооперації та промислової інтеграції»

(1974), «Виробництву яловичини – промислову основу» (1977), «За збільшення виробництва м'яса птиці» (1978) та ін.

Якісно новий етап інформаційно-бібліографічної діяльності розпочався з переїздом Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Південного відділення Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В.І. Леніна [20] з Харкова до Києва в 1971 р. Спільно з Державною республіканською бібліотекою УРСР ім. КПРС (тепер Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) було підготовлено низку бібліографічних посібників: «Нові сільськогосподарські книги» (1972–1993), «Досягнення науки і передового досвіду – сільськогосподарському виробництву» (1982), «Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур», «Вирощування олійних культур в Україні за 1889–1979 рр.» (1995) та ін. З 1981 р. в бібліотеці було запроваджено нову ефективну форму пропаганди наукових досягнень – «День сільськогосподарської науки», «Декади пропаганди наукової спадщини», а також «Дні інформації», «Дні аспіранта».

Вагомим здобутком 90-х років минулого століття стало започаткування серії бібліографічних і біобібліографічних покажчиків «Діячі сільськогосподарської науки України». Було видано понад 60 поточних і ретроспективних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, розрахованих на керівників галузі, науковців і фахівців сільськогосподарського виробництва, істориків аграрної науки. Це, зокрема, «Масличные культуры: 1980–1989 гг.», «Вирощування олійних культур в Україні» (1889–1979 рр.), «Проблеми і перспективи розвитку українського села», «Наукові праці Іванівської дослідно-селекційної станції» (1901–1997 рр.), «Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940», «Українська сільськогосподарська книга у фондах ДНСГБ УААН» (1901–1910; 1911–1917; 1918–1922; 1923–1932; 1933–1934; 1935), «Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур (34 випусків), «Нові сільськогосподарські книги», «Сільськогосподарські книги» та ін.

Досягненням кінця 90-х років стала започаткована бібліотекою серія

«Українські вчені-аграрії ХХ століття», ініціаторами якої стали академіки УААН М. В. Зубець та В. П. Буркат. В ній з 1997 р. по 2004 р. вийшло дев'ять наукових видань за редакцією та упорядкуванням співробітників бібліотеки. Вони вміщують стислі відомості про вчених України, які успішно працювали у різних сільськогосподарських галузях, зокрема «Вчені-селекціонери у тваринництві» (кн. 1), «Вчені у галузі тваринництва» (кн. 2), «Вчені у галузях механізації, електрифікації та меліорації» (кн. 3), «Вчені-генетики і селекціонери у галузі рослинництва» (кн. 4), «Вчені економісти-аграрники» у 2-х частинах (кн. 5. ч. 1 і ч. 2), «Вчені у галузі ветеринарної медицини» (кн. 6), «Вчені генетики, селекціонери та рослинники» (кн. 7), «Вчені ґрунтознавці, агрохіміки, землероби» (кн. 8), «Вчені тваринники» (кн. 9).

Слід відмітити, що сучасний період розвитку сільськогосподарської бібліографії у ННСГБ НААН представлено широким спектром видавничої продукції (історико-науковими біографічними довідниками, збірками, покажчиками тощо).

Бібліографічну діяльність здійснюють практично всі фахівці бібліотеки, однак перевага віддається у цьому питанні співробітникам сектору наукової бібліографії та біографістики, які сумлінно продовжують виконувати розпочаті ще 75 років тому завдання. Підрозділ в останній своїй назві створено 1 липня 1998 р. на основі відділу науково-дослідної роботи в зв'язку з оновленням структури Бібліотеки. З 2001 р. він перебуває у складі спочатку Центру історії аграрної науки, який з 2013 р. було реорганізовано в Інститут аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ НААН. До основних напрямів діяльності сектору належать: науково-дослідна робота в галузі історії аграрної науки, аграрної біографістики, наукової сільськогосподарської бібліографії за визначеною науковою темою; розробка теоретичних основ функціонування наукової сільськогосподарської бібліографії та аграрної біографістики в сучасній і перспективній системі наукових комунікацій і як джерельної бази історії аграрної науки України; створення ретроспективного репертуару національної сільськогосподарської бібліографії та аграрної біографістики; підготовка

науково-допоміжних ретроспективних бібліографічних посібників, довідників та інших наукових видань з питань сільського господарства, історії аграрної науки; проведення біографічних досліджень, збирання, наукове опрацювання біографічних та бібліографічних матеріалів про життя та діяльність діячів аграрної науки України; підготовка та видання історико-наукових біографічних та бібліографічних довідників, збірок, біобібліографічних покажчиків у 13-ти серіях [21]. Всі видання, що готуються до друку, поєднані спільним задумом, тематикою, цільовим і читацьким призначенням, однотипно оформлені й виходять під загальною назвою конкретної серії.

Так, у біобібліографічній серії «Академіки Національної академії аграрних наук України» (1998 р. засн.) на сьогодні вийшло 79 наукових видань; біобібліографічній серії «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України» (2005 р. засн.) – 16; серії «Біобібліографія вчених-аграріїв України» (1998 р. засн.) – 79; історико-бібліографічній серії «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії» (2001 р. засн.) – 111; серії «Відомі вчені-природознавці та освітяни України» (2003 р. засн.) – 10; серії «Наукові історико-бібліографічні читання» (2001 р. засн.) – 13; бібліографічній серії «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю» (2009 р. засн.) – 9 наукових видань. Також існують менш наповнені серії: серія «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України» (2014 р. засн.) – 3 книги; серія «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства» (2007 р. засн.) – 2; серія тематичних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків вітчизняних та зарубіжних видань з фондів ННСГБ НААН «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України» (2013 р. засн.) – 3; серії «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України» (2009 р. засн.) – 1; «Землепорядна наука» (2005 р. засн.) – 1 та «Почесні члени Національної академії аграрних наук України» (2015 р. засн.) – 1 книга. Сьогодні є близько 330 наукових видань, що вийшли в серіях бібліотеки. Крім серійних видань, співробітниками готуються й інші

наукові видання – науково-допоміжні бібліографічні покажчики, довідкові видання, календарі, яких нараховується понад 80, і вони є складовою Національної ретроспективної бібліографії.

Аналізуючи попит на цю групу видань, бачимо, що увагу сучасних користувачів привертають науково-допоміжні покажчики «Українська сільськогосподарська книга (з фондів ЦНСГБ УААН)» з 1868 р. по 1945 рр. Маємо 9 таких покажчиків, які вийшли упродовж 2002–2008 рр. і стали в нагоді багатьом дослідникам. Особливу зацікавленість у галузевих науковців, аспірантів, докторантів та дослідників сільськогосподарської дослідної справи, науки та освіти викликають кілька інших науково-допоміжних ретроспективних бібліографічних покажчиків, видані у 2002 р. та у 2012 р. – «Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, «Бюлетені», «Вісті», «Наукові записки», «Збірники наукових праць», «Труди») та «Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 : Журнали, «Бюлетені», «Вісті», «Наукові записки», «Збірники наукових праць», «Труди». В них відображені наявні у фонді бібліотеки наукові видання з агрономії (періодичні, продовжувані), випущені в Україні упродовж 1918–1940 рр.

Популярними, зокрема для науковців, стали й 3 випуски науково-допоміжних бібліографічних покажчиків відобразили автореферати дисертацій з фонду книгозбірні за період 1950–1970 рр. – «Аграрна наука в Україні : автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959», «Аграрна наука в Україні : автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1960–1965» та «Аграрна наука в Україні : автореф. дис. із фондів ННСГБ НААН. 1966–1970».

Черговим бібліографічним досягненням можна вважати заснування галузевого наукового видання – «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи». Він укладається щорічно, починаючи з 2013 р., і відображає перелік подій у галузевій науці, біографічні відомості видатних науковців-ювілярів відповідно до загальноприйнятого західноєвропейського календаря. «Календар...» має свій алгоритм відбору інформаційного матеріалу, чітко визначену структуру у вигляді розділів:

розділ 1 «Історичні постаті», що наводить біографічні відомості про видатних учених минулого; розділ 2 «Визначні діячі сучасності», що містить біографічні нариси про відомих у вітчизняному галузевому середовищі учених системи галузевої академії, профільного міністерства і та інших відомств і розділ 3 «Знаменні події та пам'ятні дати», що висвітлює інформацію про наукові установи та організації, навчальні заклади сільськогосподарську періодику і книги, проведені форуми. «Календар...» розраховано на фахівців та дослідників аграрного спрямування. На сьогодні існує шість випусків «Календаря...», завершується робота над останнім щогорічним випуском.

У науковому доробку галузевої книгозбірні є низка біографічних довідників. У 2006 р. вийшов друком біографічний довідник «Українська академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2004 рр.», який у 2012 р. було перевидано під назвою «Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2011 рр.». У співпраці з секретаріатом НААН, фахівці сектору наукової бібліографії та біографістики розробили й вказали відповідну обов'язкову схему подання матеріалів – основних відомостей про життя, наукову і науково-організаційну діяльність вчених. Характеризуючи сутнісне чи смислове наповнення підготовленої праці, варто зазначити, що довідникове видання містить 4 розділи відповідно до градації персонального складу НААН (Академіки. Члени-кореспонденти. Іноземні члени. Почесні члени) та додатки: 1. Керівництво НААН 1931–2011 рр. 2. Вибори дійсних членів, членів-кореспондентів, іноземних та почесних членів НААН (1990–2011 рр.). 3. Вчені НААН – лауреати Премії НААН «За видатні досягнення в аграрній науці». 4. Список літератури про діяльність НААН та її персональний склад (38 позицій). Серед напрацювань бібліотеки вагоме місце відводиться групі позасерійних видань – матеріали наукових конференцій, семінарів, читань та інших форумів, проведених установою.

Наприкінці 2000 р. відбувся науково-практичний семінар «Актуальні

проблеми історії аграрної науки півдня України», проведений під егідою ННСГБ НААН (тоді ще ЦНСГБ НААН) та інших галузевих структур. Матеріали наукових доповідей заклали основи цієї групи.

За майже двадцять останніх років додалося багато збірників з різних наукових форумів. Зокрема, 26–27 березня 2002 р. у бібліотеці пройшла науково-практична конференція «Наукові сільськогосподарські бібліотеки у XXI століття. До 80-річчя ЦНСГБ УААН». У результаті її роботи було сформовано і опубліковано збірник із тезами доповідей і виступів.

30 травня 2002 р. відбулася Перша конференція молодих учених та спеціалістів «Історія освіти, науки і техніки в Україні» з метою висвітлення і обговорення питань історії науки, освіти і техніки в Україні. Як підсумок роботи було надруковано збірник матеріалів виступів і повідомлень учасників.

Наразі установою проведено вже чотирнадцять таких заходів міжнародного й державного значення, які підкріплені спеціальними збірниками матеріалів, зокрема міжнародної конференції молодих учених та спеціалістів, присвяченої 100-річчю від дня створення Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (2017), Всеукраїнської конференції молодих вчених та спеціалістів, присвяченої 100-річчю від часу утворення у складі Міністерства земельних справ комітетів – вченого і сільськогосподарської освіти (нині – Національна академія аграрних наук України) та 80-річчю від дня народження академіка НААН, Заслуженого діяча науки і техніки України, Героя України, президента Національної академії аграрних наук України (1996–2011) Михайла Васильовича Зубця (1938–2014) (2018); Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та спеціалістів, присвяченої ювілейним датам від дня народження видатних учених в галузі аграрних наук – основоположників сільськогосподарської дослідної справи в Україні за своїми напрямками, професорам – Богданову Сергію Михайловичу (1859–1920), Шиндлеру Камілли Гавриловичу (1869–1940) та член-кореспонденту АН УРСР Тюленеву Миколі

Олександровичу (1889–1969) (2019). Ці наукові конференції відбулися у 2004, 2006, 2008, 2009, 2011–2019 рр.

Ця група видань вміщує також матеріали Другого науково-практичного семінару «Актуальні проблеми аграрної науки та освіти України : регіональний аспект» (м. Київ; 3 березня 2003 р.), Дванадцятій Всеукраїнській конференції молодих істориків освіти, науки і техніки та спеціалістів (м. Київ; 20 травня 2007 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України» (м. Київ; 19–20 листопада 2009 р.), міжнародного семінару-практикуму «Сучасний стан та перспективи наукового реферування», присвяченого 10-річчю видання реферативного журналу «Агропромисловий комплекс України» (м. Київ; 29 травня 2009 р.), міжнародного науково-практичного семінару, присвяченого 130-річчю виходу книги професора В. В. Докучаєва «Російський чорнозем» і появи сільськогосподарської дослідної справи як галузі знань (дві частини, м. Київ; 10 грудня 2013), міжнародної науково-практичної конференції «Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний вчений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150-річчя від дня народження)» (м. Київ; 16 травня 2016).

Наразі бібліографічна діяльність ННСГБ НААН [22] перебуває на новому етапі розвитку, який пов'язаний з впровадженням нових інноваційних технологій, формуванням електронного середовища та появою нового виду бібліографічних ресурсів – електронних. Він супроводжується, насамперед, формуванням електронного каталогу, який почав створюватися з 2000 р., на його основі – електронної наукової сільськогосподарської бібліотеки як системи, що реалізує уніфікований підхід до накопичення, збереження та організації різноманітної інформації й забезпечує доступ до актуальної наукової продукції вітчизняного та світового інформаційного інтегрованого простору [23].

Для зручності користування у бібліотеці формуються бази даних. Кожна з них представляє організовану структуру, призначену для зберігання, зміни та

обробки взаємозалежної інформації, переважно достатньо великих обсягів. Фахівцями сектору наукової бібліографії та біографістики засновано 3 бібліографічні джерелознавчі бази даних наукових і джерелознавчих видань, що виходять у межах серій. Бази даних мають власні назви «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України», «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи» та «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України». В сукупності вони складають джерельну базу з дослідження історії розвитку аграрної науки, впровадження наукових розробок у виробництво.

Важливу роль у створенні бібліографії відіграє реферативна інформація, яку бібліотека репрезентує через видання спеціалізованого реферативного журналу «АПК України» (заснованого у 1999 р.) та його спецвипусків (усього 75 номерів). За своїм форматом він не має аналогів на теренах нашої держави і виконує основну функцію щодо створення «вторинної» наукової продукції та інформованості науково-освітнього галузевого середовища.

Користується авторитетом і є затребуваним Міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика», – один із перших українських електронних наукових періодичних видань, зареєстрований у 2007 р. як фахове видання для історичних наук. Його підготовка здійснюється з 2006 р. з метою досягнення якісно нового рівня повноти й оперативності задоволення інформаційних потреб суспільства в історичних знаннях, зокрема з історії формування та розвитку наукових шкіл, проблеми формування нового концептуального бачення історії науки та біографістики, еволюції соціальної функції науки та методів наукових розвідок, шляхів залучення наукової спадщини до вирішення нагальних питань сьогодення. На сьогодні оприлюднено 50 випусків видання [24].

Бібліографічні ресурси, створювані ННСГБ НААН як у традиційному, так і в електронному вигляді, характеризуються різноманіттям форм й способів подання інформації, змістовним наповненням, галузевою спрямованістю, гетерогенністю ресурсів. Доступ до цих ресурсів забезпечується через веб-

портал бібліотеки: <http://dns.gb.com.ua> і є невід'ємною складовою розвитку найбільш конкурентоспроможної галузі економіки України – сільського господарства.

Аналіз історичного розвитку вітчизняної галузевої бібліографії свідчить про беззаперечну роль ННСГБ НААН у цьому процесі як провідної установи з проблем сільського господарства, що в питаннях теорії і практики на теренах України реалізує функціональні завдання з підвищення ефективності інформаційно-бібліотечного й наукового забезпечення агропромислового виробництва. Зусилля фахівців ННСГБ НААН націлені на проведення широкої науково-бібліографічної роботи зі створення наукової продукції як джерела історії аграрної науки України. Вся друкована наукова продукція є підґрунтям створення джерельної бази як складової формування національної сільськогосподарської бібліографії.

Список використаних джерел та літератури

1. Про відновлення роботи у бібліотечній установі : ухвала РНК УРСР від 13.12.1943 р. № 545. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України)*. Ф. 27. Оп. 18. Спр. 6281. Арк. 8–8 зв.

2. Вергунов В. А. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН : історія та сучасність. До 100-річчя від дня створення / Нац. акад. аграр. наук України; Нац. наук. с.-г. б-ка. Київ. 2017. 464 с. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 100).

3. Положення про Центральну наукову сільськогосподарську бібліотеку Народного комісаріату земельних справ УРСР (8 серпня 1944 р.) *Державний архів м. Києва (ДАКО)*. Ф. 2356. Оп. 1. Спр. 6272. Арк. 88–90.

4. Осмековская Е. Сельскохозяйственная пропаганда. *Сельскохозяйственная энциклопедия*. 3-е изд., перераб. Москва, 1955. Т. 4. С. 436.

5. Науковці України ХХ–ХХІ століть : метабібліографія / Ін-т енцикл. досліджень НАНУ. Київ, 2010. 475 с.

6. Целінський Р. Й. Розвиток сільськогосподарської бібліографії в Україні. *Вісн. аграр. науки*. 1995. № 2. С. 105–110.

7. Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України : матеріали Всеукр. наук.- практич. конф., м. Київ, 19–20 листоп. 2009 р. / УААН, ДНСГБ ; редкол. В. А. Вергунов та ін. Київ : [б. в.], 2009. 229 с.

8. Сопиков В. С. Опыт российской библиографии. Санкт-Петербург : изд-во А. Суворина, 1813. Ч. 1. 314 с.

9. Каразанова Л. Н. Основные этапы развития библиографии сельскохозяйственной литературы : учеб. пособие / Мин-во культуры РСФСР, Москов. Ордена Трудов. Красн. знамени гос. ин-т культуры. Москва, 1987. 50 с.
10. Статут Сільськогосподарського вченого комітету України при Народному комісаріаті земельних справ, затверджений 2.05.1919 р. *ЦДАВО України*. Ф. 1230. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 22–25.
11. Про затвердження бюджету Генерального секретаріату земельних справ на 1 серпня 1917 р. : постанова Української Центральної Ради (УЦР) від 16.07.1917 р. *ЦДАВО України*. Ф. 1115. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 14.
12. Матеріали сільськогосподарської бібліографії України. 1925 рік / УСРР ; СГНКУ, Загальна Секція ; упоряд. К. Дубняк. Харків, 1927. Т. 1. Вип. 1. 227 с.
13. Дубняк Костянтин (Кость) Володимирович. Географ, бібліограф, методист, громадський діяч.
URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3369/1/Dubnyk.pdf> (дата звернення : 30.08.2019).
14. Тутковський П. А. Матеріали для сільськогосподарської бібліографії України / ВУАН. Київ : друкарня ВУАН. Вип. 1. 1924. 48 с.
15. Акт про передачу Народним комісаріатом земельних справ УСРР Харківської сільськогосподарської бібліотеки Українському науково-дослідному інституту економіки й організації сільського господарства. 1923 р. *ЦДАВО України*. Ф. 1229. Оп. 1. Спр. 6. Арк. 72.
16. Дубняк К. Матеріали сільськогосподарської бібліографії України 1925 рік : наук. видання / НКЗС УСРР, СГНКУ, Бібліограф.-бібліотечне бюро, Загальна секція. [б. м.], 1927. Т. 1. Вип. 1. 207 с.
17. Педашенко А. Д. Указатель книг, журнальных и газетных статей по сельскому хозяйству за 1893 год / М-во земледелия и гос. имуществ, Отд. сел. экономии и с.-х. статистики. [б. м.] : В. Киришбаума, 1894. 156 с.
18. Целинский Р. И. Краткая справка о деятельности ЦНСХБ с 1921 по 1965 годы [рукопис] / Централ. науч. с.-х. б-ка М-ва сел. хоз-ва УССР. Харьков. 3 л.
19. Титульний список научно-исследовательских учреждений Министерства сельского хозяйства УССР. 1960 г. *ЦДАВО України*. Ф. 27. Оп. 18. Спр. 6459. Арк. 27–28.
20. Татарчук Л. М. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України. *Українська бібліотечна енциклопедія*. 2018. URL : [http://ube.nlu.org.ua/article/Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України](http://ube.nlu.org.ua/article/Національна_наукова_сільськогосподарська_бібліотека_Національної_академії_аграрних_наук_України) (дата звернення : 1.08.2019).
21. Про створення Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук : постанова Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 р. № 1697. URL : <https://zakonodavstvo.com/kabineta-ministriv-postanovi/postanova-vid-jovtnya-2003-1697-pro-stvorenniya155560.html> (дата звернення : 28.08.2019).

22. Про надання Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України статусу національної: Указ Президента України від 14.12.2012 р. № 700/2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/700/2012> (дата звернення : 28.08.2019).

23. Татарчук Л. М. Електронний каталог Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН: інструкт.-метод. посібник із створення, використання та розбудови віртуальної (цифрової) галузевої бібліотеки / УААН, ДНСГБ. Київ, 2009. 34 с.

24. Коваленко С. Д. Науково-бібліографічна діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України: здобутки і перспективи. *Науково-педагогічні студії*: наук. журн. / гол. ред.: Л. Д. Березівська, І. М. Шпоробура. Київ, 2018. Вип. 2. С. 119–126.

References

1. (1943). *Pro innovatsionnyye robototekhnicheskiye sistemy: Ukhvala RNK URSR ot 13.09.1943 r. № 545* [About resuming work in a library institution: Praise of the Council of People's Commissars of the URSR, type 13/09/1943 No. 545]. *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchikh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy)* [Central State Archive of Higher Authorities and Administration of Ukraine (CSAHAA of Ukraine)], f. 27, op. 18, spr. 6281, ark. 8–8 zv. [in Ukrainian].

2. Verhunov, V. A. (2017). *Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka NAAN: istoriia ta suchasnist. Do 100-richchia vid dnia stvorennia* [National scientific agricultural library of the NAAS: history and Modernity to the 100th anniversary of its creation]. Kyiv. 464 (*Istoryko-bibliohr. ser. «Ahrarna nauka Ukrayiny v osobakh, dokumentakh, bibliohrafiyi»*; kn. 100) [Historical and Bibliographic Series «Agrarian Science of Ukraine in Persons, Documents, and Bibliography»; book 100]. [in Ukrainian].

3. *Polozhennia pro Tsentralnu naukovu silskohospodarsku biblioteku Narodnoho komisariatu zemelnykh sprav URSR (8 serpnia 1944 r.)* [Regulations on the Central Scientific Agricultural Library of the People's Commissariat of Land Affairs of the Ukrainian SSR (August 8, 1944)]. *Derzhavnyi arkhiv m. Kyieva (DAKO)* [The State Archives of Kyiv (SAK)], f. 2356, op. 1, spr. 272, ark. 88–90. [in Ukrainian].

4. Osmekovskaya, E. (1955). *Selskohozyaystvennaya propaganda* [Agricultural propaganda]. *Selskohozyaystvennaya entsiklopediya* [Agricultural Encyclopedia]. 3-e izd., pererab. [3rd edition, revised]. Moskow. 4. 436. [in Russian].

5. (2010). *Naukovtsi Ukrainy XX–XXI stolit: metabibliohrafiia* [Scientists of the XX–XXI centuries of Ukraine: a meta-bibliography]. Kyiv. 475. [in Ukrainian].

6. Tselinskyi, R. I. (1995). *Rozvytok silskohospodarskoi bibliohrafii v Ukraini* [Development of agricultural bibliography in Ukraine]. *Visn. ahrar. mauky* [Bulletin of agrarian science]. 2. 105–110. [in Ukrainian].

7. (2009). *Natsionalna silskohospodarska bibliohrafiia yak skladova prohramy informatyzatsii ahrarnoi haluzi Ukrainy: materialy Vseukr. nauk.- prakt. konf.*,

m. Kyiv, 19–20 lystopada [National Agricultural Bibliography as a Component of the Program of Informatization of the Agricultural Sector of Ukraine : Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Kyiv, November 19–20, 2009]. Kyiv. 229. [in Ukrainian].

8. Sopikov, V. S. (1813). *Opyit rossiyskoy bibliografii* [The experience of Russian bibliography]. St. Petersburg. 1. 314. [in Russian].

9. Karazanova, L. N. (1987). *Osnovnye etapy razvitiya bibliografii sel'skohozyaystvennoy literatury : ucheb. posobie* [The main stages of development of the bibliography of agricultural literature : textbook. allowance]. Moskow. 50. [in Russian].

10. *Statut Silskohohospodarskoho vchenoho komitetu Ukrainy pry Narodnomu komisariati zemelnykh sprav, zatverdzhenyi 2.05.1919 r.* [Charter of the Agricultural Scientist Committee of Ukraine under the People's Commissariat of Land Affairs, approved on May 2, 1919]. *TsDAVO Ukrainy* [CSAHAA of Ukraine], f. 1230, op. 2, spr. 1, ark. 22–25. [in Ukrainian].

11. *Pro zatverdzhennia biudzhetu Heneralnoho sekretariatu zemelnykh sprav na 1 serpnia 1917 r. : postanova Ukrainskoi Tsentralnoi Rady (UTsR) vid 16.07.1917 r.* [On approval of the budget of the General Secretariat of Land Affairs for August 1, 1917 : resolution of the Ukrainian Central Council (UCR) of 16.07.1917]. *TsDAVO Ukrainy* [CSAHAA of Ukraine], f. 1115. op. 1. spr. 1. ark. 14. [in Ukrainian].

12. Dubniak, K. (1927). *Materialy silsko-hospodarskoi bibliohrafii Ukrainy. 1925 rik.* [Materials of the agricultural bibliography of Ukraine. 1925]. Kharkiv. 1. 1. 227. [in Ukrainian].

13. (2019). *Dubniak Kostiantyn (Kost) Volodymyrovych. Heohraf, bibliohraf, metodyst, hromadskyy diiach.* [Dubniak Konstantin (Kost) Vladimirovich. Geographer, bibliographer, methodologist, public figure.]. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3369/1/Dubnyk.pdf> (last accessed : 30.08.2019). [in Ukrainian].

14. Tutkovskyy, P. A. (1924). *Materialy dlia silskohospodarskoi bibliohrafii Ukrainy* [Materials for agricultural bibliography of Ukraine]. Kyiv : drukarnia Vseukr. AN. 1. 48. [in Ukrainian].

15. *Akt pro peredachu Narodnym komisariatom zemelnykh sprav USRR Kharkivskoi silskohospodarskoi biblioteky Ukrainskomu naukovo-doslidnomu instytutu ekonomiky y orhanizatsii silskoho gospodarstva. 1923 r.* [Act on the transfer of the Kharkiv Agricultural Library to the Ukrainian Research Institute of Economics and Organization of Agriculture by the People's Commissariat of Land Affairs of the Ukrainian SSR. 1923]. *TsDAVO Ukrainy* [CSAHAA of Ukraine], f. 1229, op. 1, od. zb. 6, ark. 72. [in Ukrainian].

16. Dubniak, K. (1927). *Materialy silskohospodarskoi bibliohrafii Ukrainy 1925 rik : nauk. vydannia* [Materials of Agricultural Bibliography of Ukraine 1925 : Sciences. Edition]. [b. m.]. 1. 1. 207. [in Ukrainian].

17. Pedashenko, A. D. (1894). *Ukazatel knig, zhurnalnyih i gazetnyih statey po selskomu hozyaystvu za 1893 god* [Index of books, journal and newspaper articles on agriculture for 1893]. [b. m.] : V. Kirshbauma. 156. [in Russian].

18. Tselinskyi, R. I. *Kratkaya spravka o deyatel'nosti TsNSHB s 1921 po 1965 godyi* [Brief information on the activities of the Central Agricultural Library from 1921 to 1965]. Harkov. 3. [in Russian].

19. (1960). *Titul'niy spisok nauchno-issledovatel'skikh uchrezhdeniy Ministerstva sel'skogo khozyaystva USSR* [The title list of research institutions of the Ministry of Agriculture of the Ukrainian SSR]. *TsDAVO Ukrainy* [CSAHAA of Ukraine], f. 27, op. 18, spr. 6459, ark. 27–28. [in Ukrainian].

20. Tatarchuk, L. M. (2018). *Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy* [National Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia* [Ukrainian Library Encyclopedia]. [http://ube.nlu.org.ua/article/Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy](http://ube.nlu.org.ua/article/Natsionalna_naukova_silskohospodarska_biblioteka_Natsionalnoi_akademii_ahrarykh_nauk_Ukrainy). (last accessed : 1.08.2019). [in Ukrainian].

21. *Pro stvorennia Derzhavnoi naukovo silskohospodarskoi biblioteki Ukrainskoi akademii ahrarnykh nauk : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.10.2003 r., № 1697* [On Creation of the State Scientific Agricultural Library of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 29/10/2003, No. 1697]. <https://zakonodavstvo.com/kabinetu-ministriv-postanovi/postanova-vid-jovtnya-2003-1697-pro-stvorennia155560.html> (last accessed : 28.08.2019). [in Ukrainian].

22. *Pro nadannia Derzhavnii naukovii silskohospodarskii bibliotetsi Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy statusu natsionalnoi : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.12.2012 r., № 700/2012* [On granting the State Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine the status of national: Presidential Decree of 14/12/2012, No. 700/2012]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/700/2012> (last accessed : 28.08.2019). [in Ukrainian].

23. Tatarchuk, L. M. (2009). *Elektronnyi katalog Derzhavnoi naukovo silskohospodarskoi biblioteki UAAN : instrukt.-metod. posibnyk iz stvorennia, vykorystannia ta rozbudovy virtualnoi (tsyfrovoi) haluzevoi biblioteki* [Electronic catalog of the State Scientific Agricultural Library of UAAS : instructional method. a guide to creating, using, and building a virtual (digital) industry library]. Kyiv. 34. [in Ukrainian].

24. Kovalenko, S. D. (2018). *Naukovo-bibliohrafichna diialnist Natsionalnoi naukovo silskohospodarskoi biblioteki Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy : zdobutky i perspektvyvy* [Scientific and bibliographic activity of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine : achievements and perspectives]. *Naukovo-pedahohichni studii : nauk. zhurnal* [Scientific-pedagogical studios : scientific journal]. Kyiv. 2. 119–126. [in Ukrainian].

Рецензент:

Щебетюк Н.Б., д.і.н., с.н.с.

Тверитникова О.Є., д.і.н., доцент

Надійшла до редакції 13.09.2019 р.